

Відомості про автора

Кузьменко Надія Михайлівна – Україна, м. Київ, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Контактна інформація: (044) 521-35-13; kuzmenko-nm@yandex.ru

Кузьменко Надежда Михайловна – Украина, г. Киев, кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры педагогики факультета психологии Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Контактная информация: (044) 521-35-13; kuzmenko-nm@yandex.ru

Kuzmenko Nadiya Myhailivna – Ukraine, Kyiv, Ph. D., Associate Professor, Associate Professor of Pedagogics Chair of Psychology Department of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Contact information: (044) 521-35-13; kuzmenko-nm@yandex.ru

УДК 37.06.015+168.5

Ю. Лабунець, асист.

Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ

ТОЛКІНІЗМ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Стаття присвячена дослідженню феномена "толкінізма" як засобу морального виховання майбутніх учителів англійської мови у контексті формування їх полікультурної компетенції. Виявлено характер "авторської філософії" Джона Рональда Руела Толкіна у процесі морального виховання майбутніх учителів англійської мови у контексті формування їх полікультурної компетенції. Автор акцентує увагу на завданнях, що мають реалізуватися у період навчання у вищих навчальних закладах. Феномен "толкінізм" розглядається як засіб морального виховання майбутніх учителів англійської мови у контексті формування їх полікультурної компетенції. Охарактеризовано основні твори педагога-письменника Джона Рональда Руела Толкіна для використання їх у навчально-виховному процесі підготовки майбутніх учителів іноземної мови. Розкрито види роботи із застосування творів Дж. Р. Р. Толкіна у навчанні іноземної мови, спрямовані на формування полікультурної компетенції майбутніх учителів.

Ключові слова: Джон Рональд Руел Толкін, толкінізм, моральне виховання, майбутні учителі англійської мови, полікультурна компетентність, полікультурний підхід, професійна підготовка.

Постановка проблеми. Сьогодні актуалізується проблема духовно-морального виховання сучасної молоді, формування в неї міжкультурної компетентності, менталітету кооперації та позитивної компаративістики, культурного релятивізму, толерантності та ціннісного плюралізму. Вимоги часу ставлять перед вищими навчальними закладами удосконалення процесу професійної підготовки майбутнього вчителя, в т. ч. і вчителя початкової школи, який сьогодні є і вчителем іноземної мови в початкових класах, щодо формування у нього полікультурної компетентності. З огляду на це набуває значущості аспект використання творів, які вважаються шедеврами набуток літератури різних країн світу, зокрема творів Джона Рональда Руела Толкіна, які визнані кращими книгами Англії в XX столітті, а, окрім того, ще в середині 1970-х років трилогія романів увійшла до числа найбільш читаних і видавничих книг у світі. Звідси, толкінізм може слугувати засобом морального виховання майбутніх учителів англійської мови в контексті формування їх полікультурної компетенції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми дослідження. показав, що деякі аспекти морального виховання в умовах полікультурності знайшли своє відображення в дослідженнях зарубіжних (Р. Агадуллін, Д. Бенкс, Г. Дмитрієв, Д. Дьюї, В. Матіс, Д. Міттер, С. Наушабаєва, С. Ністо, В. Подобєд, Т. Рюлькер, М. Уолцер, М. Хінт та ін.) і вітчизняних науковців (Е. Антипова, В. Бойченко, Л. Горбунова, О. Котенко, І. Лощенова, Н. Сейко, О. Сухомлинська та ін). Так, за визначенням Р. Агадулліна, полікультурна компетентність є метою і результатом полікультурної освіти, що становить освітню стратегію, визначає структурно-змістову організацію навчально-виховного процесу, характер викладання дисциплін і основу виховної роботи на засадах принципу гуманізму, демократизму, культурного діалогу, врахування культурно-психічних чинників розвитку особистості [1, с. 64-73; 11].

Мета даної статті та завдання дослідження полягають у розгляді феномена "толкінізма" як засобу морального виховання майбутніх учителів англійської мо-

ви у контексті формування їх полікультурної компетенції, виявленні характеру "авторської філософії" Джона Рональда Руела Толкіна у процесі морального виховання майбутніх учителів англійської мови в контексті формування їх полікультурної компетентності, характеристики основних творів, розгляді різних видів роботи із застосуванням творів Дж. Р. Р. Толкіна у навчанні, спрямованих на моральне виховання майбутніх учителів іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Нині актуалізується проблема духовно-морального виховання сучасної молоді, формування в неї міжкультурної компетентності, менталітету кооперації та позитивної компаративістики, культурного релятивізму, толерантності та ціннісного плюралізму. Вимоги часу ставлять перед вищими навчальними закладами удосконалення процесу професійної підготовки майбутнього вчителя, в т. ч. і вчителя початкової школи, який сьогодні є і вчителем іноземної мови в початкових класах, щодо формування у нього полікультурної компетентності [4;6]. З огляду на це набуває значущості аспект використання творів, які вважаються шедеврами набуток літератури різних країн світу, зокрема творів Джона Рональда Руела Толкіна, які визнані кращими книгами Англії в XX столітті, а, окрім того, ще в середині 1970-х років трилогія романів увійшла до числа найбільш читаних і видавничих книг у світі [9;10;11]. Звідси, толкінізм може слугувати засобом морального виховання майбутніх учителів англійської мови в контексті формування їх полікультурної компетенції.

Як показує практика, у професійній підготовці майбутніх педагогів, їх духовно-моральному зростанні, формуванні в них міжкультурної компетентності, менталітету кооперації та позитивної компаративістики, культурного релятивізму, толерантності та ціннісного плюралізму чільне місце посідають засоби літератури й мистецтва. Так, наприклад, підвищення ефективності формування моральної культури майбутніх учителів іноземної мови у педагогічному університеті в навчально-виховному процесі можна досягти при доцільному застосуванні творів Дж. Р. Р. Толкіна (зокрема, при ви-

вченні дисциплін циклу "Іноземні мови" : "Іноземна мова" (I курс), "Практика усного і писемного мовлення" (II курс), "Практичний курс іноземної мови" і "Іноземна мова (поглиблене вивчення)" (III курс) за умов, коли відбувається:

1) глибоке й усебічне опанування учнями культури рідного народу, як обов'язкової умови прилучення до інших культур;

2) формування в учнів уявлень про розмаїття культур у світі й у нашій країні, розуміння внутрішнього припиняття рівноправності народів і рівноцінності їхніх культур, виховання позитивного ставлення до культурних відмінностей як чинника поступального розвитку світової цивілізації й самореалізації особистості;

3) створення умов для прилучення та інтеграції студентів до культури інших народів, переважно тих, які проживають в Україні;

4) побудова громадянського виховання на основі поліцентричної моделі національної культури, що забезпечує єдність громадянських та етнокультурних інтересів особистості;

5) виховання представників усіх національностей в дусі взаєморозуміння, довіри й толерантності, готовності до позитивного міжетнічного й міжкультурного діалогу;

6) формування та розвиток умінь і навичок взаємодії з носіями інших культур [3;5].

Вивчення тем курсів "Іноземна мова" (I курс): "Appearance and character" ("Зовнішність та характер") і "World around us" ("Світ навколо нас"); "Практика усного і писемного мовлення": "Appearances are deceptive" ("Зовнішність оманлива"), "Talking about clothes" ("Розмова про одяг", "Describing people" ("Опис зовнішності людини", "Every house is the reflection of a human's personality" ("Кожне помешкання – відображення особистості людини") та інших здійснюється із застосуванням засобів літератури і мистецтва [7;8]. Засвоєння таким чином навчального матеріалу водночас значно підвищує рівень і морально-естетичної вихованості студентів, про що засвідчують результати їх опитування.

У процесі експерименту виявлено, що при формуванні вторинної мовної особистості у навчанні сприяє особливо вдалим виявилось застосування творів Дж. Р. Р. Толкіна (до речі, його трилогія "Володар Перснів" [9;10;11]. в Англії була визнана кращою книгою ХХ століття), оскільки саме цього письменника знають як того, хто зумів створити настільки переконливий вигаданий світ, котрий для деяких читачів став реальністю. Толкін створив більше, ніж просто книгу. Він створив світ, який підкорив читачів незалежно від національності і місця проживання. Він створив світ, продуманий до найдрібніших подробиць. "Неважко вигадати зелене сонце, важко вигадати світ, в якому зелене сонце було б прородною частиною пейзажу" – ця фраза Дж. Р. Р. Толкіна вже стала класичною [1]. Зрозуміло, що Дж. Толкін міг вигадати якісно продуманий світ, оскільки сам відчував себе частиною цього світу.

Твори Дж. Толкіна органічно просякнуті ідеями гуманізму, моральності. Вони мають глибоке філософське підґрунтя: це і вічне протистояння Добра і Зла, і роль "звичайної людини" в ході світових подій, і сенс життя, і відповідальність перед наступними поколіннями і т. ін.

Бажання Дж. Толкіна "щоб люди просто потрапили всередину книги і сприймали її як реальну історію" [2, с. 306] виповнилось, оскільки з'явилося багато людей, які почали сприймати твори Дж. Толкіна не тільки як реальну історію, а й відчувати бажання стати при-

четним до висловлених ідей морального спрямування. Свідченням цього є, наприклад, те, що зародженна у 60-ті роки ХХ століття в США субкультура толкіністів згодом знайшла поширення в Європі й Азії, а з середини 80-х років названого століття знайшла своїх послідовників і на теренах СРСР серед студентів – спочатку в Москві, а потім і по всьому Союзу почали з'являтися студентські клуби толкіністів. В Україні в 90-х роках в Есхарі Харківської області були проведені ігри субкультуристів-толкіністів [10]. Спершу толкіністський рух виник як моделювання подій, описаних у книгах Толкіна. Пізніше поняття "толкінізм" стало охоплювати різноманітний спектр понять та напрямів. Толкінізм як гра дає можливість по-справжньому зануритись у світ ельфів, гномів і хоббітів. Зміст вітчизняних ігор відрізняється від проведення їх у країнах Європи. Якщо в тій же Британії рольові ігри були просто театралізованою виставою уривків творів Толкіна, то в Україні це – імпровізація, в якій події можуть розвиватися непередбачено.

Маючи могутній потенціал, толкінізм як освітній та виховний інструмент є дієвим засобом морального виховання молоді, формування моральної культури полікультурно компетентних майбутніх учителів англійської мови. Твори Дж. Р. Р. Толкіна продуктивно можна використовувати як протипагу злочинності, як засіб укріплення дружби та взаємопідтримки Участь у рольових іграх може ефективно сприяти й вивченню історії. З упевненістю можна сказати, що історію Київської Русі молодь краще знатиме і більше любитиме та поважатиме після рольової гри, аніж після кількох уроків у навчальному закладі. Крім того, підготовка до гри сприяє теж вивченню історії (виготовлення зброї, обладунків, одягу, розробка тактики, ведення господарства, звичаї) та вихованню працьовитості, фантазії, взаємодопомоги тощо. Рольова гра є також чудовою нагодою реалізувати нереалізовані в житті амбіції, позбавить багатьох комплексів, перемогти самотність, знайти своє місце в соціумі. Таким чином, ми можемо зробити висновок, що твори Толкіна справді є феноменом сучасної культури. Тому, беззаперечно, правильно було б назвати "Володар Перснів" найвпливовішою на юнацькі уми й серця книгою ХХ ст.

Застосування творів Дж. Р. Р. Толкіна у навчанні іноземної мови майбутніх педагогів є особливо важливим для оволодіння ними полікультурною компетенцією у процесі підготовки їх до здійснення іншомовно-навчальної діяльності у школі. У практичній роботі зі студентами ми переконалися, що це має носити не тільки виражений лінгвістичний характер (тобто не лише читання та переклад тексту з творів письменника, виконання вправ як етапу до читання, під час читання, після читання), але і стимулювати удосконалення володіння іноземною мовою, тим самим забезпечуючи ефективність професійної діяльності вчителя. Неодмінною ознакою визначення змісту дисциплін професійного спрямування є їх культурологічний характер, що сприяє розширенню світоглядних орієнтирів студента, моральному вихованню, формуванню здатності до міжкультурної комунікації, підвищенню рівня загальної культури, а також впливає на внутрішню мотивацію до навчальної діяльності і подальшого становлення мовнокультурної особистості.

Висновки. Формування полікультурної компетентності майбутніх учителів англійської мови сьогодні стає невід'ємною складовою як в контексті їх професійної підготовки, так і основою для морального виховання з

метою підготовки компетентних, практико-орієнтованих та конкурентоспроможних фахівців. Оскільки саме такий, полікультурний підхід дозволяє формувати в учителів англійської мови здатність до ефективного функціонування в глобалізованому суспільстві, де реалією часу стає перманентна міжкультурна взаємодія між представниками різних культурних, релігійних та мовних уподобань. Толкінізм, як феномен, що охоплює глибокий аналіз творів Джона Рональда Руела Толкіна, їх програвання в різні ролях, розгляд на різних рівнях (героя, автора, опосередкованого читача) з аналізом, трансформація в екранізації творів, постановка театральних дійств за мотивами, створення власних альтернативних кінцівок та продовження – має на меті демонстрацію необхідності усвідомлення національної самовизначеності особистості, як запоруки досягнення високого рівня самопізнання, а саме це і є характеристикою сформованості високого рівня моральної вихованості особистості, оскільки саме через безпосереднє розуміння її усвідомлення власної унікальності приходить розуміння унікальності кожної з культур. Оскільки за філософськими канонами саме у процесі порівняння ми знаходимо істинність, толкінізм як засіб морального виховання майбутніх учителів англійської мови при компетентнісному підході дозволяє реалізувати вимоги до засвоєння культурологічних знань, формування полікультурних умінь та соціокультурних навичок, набуття важливих особистісних якостей майбутнього вчителя, необхідних задля спроможності брати участь у діалозі культури майбутнього фахівця.

Подальшого дослідження потребує проблема вивчення провідних гуманістичних ідей у літературно-педагогічних творах Джона Рональда Руела Толкіна та використання їх у моральному вихованні молоді.

Список використаних джерел

1. Агадуллин Р. Р. Позанавчальна виховна робота у ВНЗ: досвід формування полікультурної компетентності сучасного вчителя / Р. Р. Агадуллин // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 2. – С. 64-73.
2. Карпентер Хамфри. Дж. Р. Р. Толкін. Біографія / Хамфри Карпентер [Перевод Анны Хромовой]. – М. ЕКСМО. 2002. 432 с.
3. Котенко О. В. Професійне становлення майбутніх учителів іноземних мов: полікультурний аспект / О. В. Котенко // Наукові записки : [зб. наук. ст.] / Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Національний педагогічний ун-т ім. М. Драгоманова; укл. Л. Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Випуск ХСІХ (99). – С. 125 – 132. – (Серія: "Педагогічні та історичні науки").
4. Кузьменко В.В. Формування полікультурної компетентності вчителів загальноосвітньої школи: навчальний посібник / В.В. Кузьменко, Л.А. Гончаренко. – Херсон: РІПО, 2006. – 92 с.
5. Лабунець Ю.О. Самоосвіта в контексті становлення вторинної мовної особистості майбутнього вчителя іноземної мови/ Ю.О. Лабунець // Вісник психології і педагогіки [Електронний ресурс] : зб. наук. пр. / Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. – Випуск 11. – К., 2013. – Режим доступу. – <http://www.psyh.kiev.ua>.

Ю. Лабунець, асист.

Київський університет імені Бориса Грінченка

ТОЛКИНИЗМ КАК ИСТОЧНИК ВОСПИТАНИЯ НРАВСТВЕННОЙ ЛИЧНОСТИ

Статья посвящена исследованию феномена "толкинизма" как средства нравственного воспитания будущих учителей английского языка в контексте формирования поликультурной компетенции. Выявлен характер "авторской философии" Джона Рональда Руэла Толкина в процессе нравственного воспитания будущих учителей английского языка в контексте формирования поликультурной компетенции. Автор акцентирует внимание на задачах, которые должны реализоваться в период обучения в высших учебных заведениях. Феномен "толкинизма" рассматривается как средство нравственного воспитания будущих учителей английского языка в контексте формирования поликультурной компетенции. Охарактеризованы основные произведения педагога-писателя Джона Рональда Руэла Толкина для использования их в учебно-воспитательном процессе подготовки будущих учителей иностранного языка. Раскрыты виды работы по применению произведений Дж. Р. Р. Толкина в обучении иностранному языку, направленные на формирование поликультурной компетенции будущих учителей.

Ключевые слова: Джон Рональд Руэл Толкин толкинизм, нравственное воспитание, будущие учителя английского языка, поликультурная компетентность, поликультурный поход, профессиональная подготовка

6. Перотті А. Виступ на захист полікультурності / А. Перотті. – Львів: Кальварія, 2001. – 128 с
7. Практика усного та писемного мовлення : роб. навч. прог. [для студ. напр. підг. 6.010102 Початкова освіта] / уклад. О.І. Ситник, Л.В. Петрик, Ю.О. Лабунець. – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. – 25 с.
8. Практичний курс англійської мови: роб. навч. прог. [для студ. напр. підгот. 6.010102 "Початкова освіта"] / уклад. Л.В. Петрик, О.І.Ситник, Ю.С. Безух, Ю.В. Руднік, О.І. Герасимова, Ю.О. Лабунець – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. – 21 с.
9. Толкін Дж. Р. Р. Володар Перснів. Частина перша: Братство Перснів / Дж. Р. Р.Толкін // Перекл. з англ. Катерина Оніщук. – Львів: Астролябія, 2013. – 704 с.
10. Толкін Дж. Р. Р. Володар Перснів. Частина друга: Дві Вежі / Дж. Р. Р.Толкін // Перекл. з англ. Катерина Оніщук. – Львів: Астролябія, 2013. – 576 с.
11. Толкін Дж. Р. Р. Володар Перснів. Частина третя: Повернення короля / Дж. Р. Р.Толкін // Перекл. з англ. Катерина Оніщук. – Львів: Астролябія, 2013. – 704 с.
12. Kymlicka W. Multicultural Citizenship. A Liberal Theory of Minority Rights – Oxford Univ. Press, 1995. – 280 p.

References

1. Ahadullin R. R. Pozanavchalna vykhovna robota u VNZ: dosvid formuvannya polikulturnoyi kompetentnosti suchasnoho vchytelya / R. R. Ahadullin // Pedahohika i psykholohiya. – 2007. – № 2. – S. 64-73.
2. Karpenter Khamfry. Dzh. R. R. Tolkin. Byohrafiya / Khamfry Karpenter [Perevod Anny Khromovoy]. – M. EKSMO. 2002. 432 s.
3. Kotenko O. V. Profesiynne stanovlennya maybutnikh uchyteliv inozemnykh mov: polikulturnyy aspekt / O. V. Kotenko // Naukovi zapysky : [zb. nauk. st.] / Min-vo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy, Natsionalnyy pedahohichnyy un-t im. M.Drahomanova; ukl. L. L. Makarenko. – K. : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2011. – Vypusk XCIX (99). – S. 125 – 132. – (Seriya: "Pedahohichni ta istorichni nauky").
4. Kuzmenko V.V. Formuvannya polikulturnoyi kompetentnosti vchyteliv zahalnoosvitnoyi shkoly: navchalnyy posibnyk / V.V. Kuzmenko, L.A. Honcharenko. – Kherson: RIPO, 2006. – 92 s.
5. Labunets YU.O. Samoosvita v konteksti stanovlennya vtorynnoyi movnoyi osobystosti maybutnoho vchytelya inozemnoyi movy/ YU.O. Labunets // Visnyk psykholohiyi i pedahohiky [Elektronnyy resurs] : zb. nauk. pr. / Pedahohichnyy instytut Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka, Instytut psykholohiyi i sotsialnoyi pedahohiky Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka. – Vypusk 11. – K., 2013. – Rezhym dostupu. – <http://www.psyh.kiev.ua>.
6. Perotti A. Vystup na zakhyist polikulturnosti / A. Perotti. – Lviv: Kalvariya, 2001. – 128 s
7. Praktyka usnoho ta pysemnoho movlennya : rob. navch. prohr. [dlya stud. napr. pidh. 6.010102 Pochatkova osvita] / uklad. O.I. Sytnyk, L.V. Petryk, YU.O. Labunets'. – Kyivskyi universytet imeni Borysa Hrinchenka, 2014. – 25 s.
8. Praktychnyy kurs anhliys'koyi movy: rob. navch. prohr. [dlya stud. napr. pidhot. 6.010102 "Pochatkova osvita"] / uklad. L.V. Petryk, O.I.Sytnyk, YU.S. Bezukh, YU.V. Rudnik, O.I. Herasymova, YU.O. Labunets – K.: Kyivskyi universytet imeni Borysa Hrinchenka, 2014. – 21 s.
9. Tolkin Dzh. R. R. Volodar Persniv. Chastyna persha: Brat-stvo Persnya / Dzh. R. R.Tolkin // Perekl. z anhli. Kateryna Onishchuk. – Lviv: Astrolyabiya, 2013. – 704 s.
10. Tolkin Dzh. R. R. Volodar Persniv. Chastyna druga: Dvi Vezhi / Dzh. R. R.Tolkin // Perekl. z anhli. Kateryna Onishchuk. – Lviv: Astrolyabiya, 2013. – 576 s.
11. Tolkin Dzh. R. R. Volodar Persniv. Chastyna tretya: Povnennya korolya / Dzh. R. R.Tolkin // Perekl. z anhli. Kateryna Onishchuk. – Lviv: Astrolyabiya, 2013. – 704 s.
12. Kymlicka W. Multicultural Citizenship. A Liberal Theory of Minority Rights – Oxford Univ. Press, 1995. – 280 p.

Надійшла до редколегії 16.06.15

Y. Labunets, assistant
Department Pedagogical Institute at Boris Grinchenko Kiev University

TOLKIENISM AS A SOURCE OF UPBRINGING OF MORAL PERSON

The article is devoted to the study of the phenomenon "tolkienism" as a means of moral education for future English teachers in the context of the multicultural competence development. The article reveals the nature of the "author's philosophy" by John Ronald Reuel Tolkien in the process of future English teachers' moral education in the context of the multicultural competence development. The author focuses on the tasks that should be fulfilled during the period of study in higher education institutions in the process of using the phenomenon tolkienism as a means of future English teachers' moral education and aims to achieve the development of multicultural competence in future English teachers' education. The main work of the teacher-writer John Ronald Reuel Tolkien for involving in the educational process of future foreign language teachers' training are described in the article. Different types of work with using J. G. G. Tolkien's novels in foreign language teaching aimed at the formation of future teachers' multicultural competence are showed in the article.

Keywords: John Ronald Reuel Tolkien, tolkienism, moral education, future English teachers, multicultural competence, multicultural campaign, training.

Відомості про автора

Лабунець Юлія Олегівна – Україна, м. Київ, асистент кафедри іноземних мов та методик їх навчання Педагогічного інституту, Київський університет імені Бориса Грінченка. Аспірант кафедри педагогіки і педагогічної майстерності, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького.

Контактна інформація: +38044 295-58-32, e-mail: y.labunets@kubg.edu.ua

Лабунець Юлія Олегівна – Украина, г. Киев, асистент кафедри іноземних мов та методик їх навчання Педагогічного інституту, Київський університет імені Бориса Грінченка. Аспірант кафедри педагогіки і педагогічного майстерства, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Контактная информация: +38044 295-58-32, e-mail: y.labunets@kubg.edu.ua

Labunets Yuliia Olegovna: Ukraine, Kyiv, assistant Foreign Languages and Methodology Department Pedagogical Institute at Boris Grinchenko Kiev University. Postgraduate student Department of pedagogy and pedagogical skills Bogdan Khmelnytskyi Melitopol State Pedagogical University.

Contact information: +38044 295-58-32, e-mail: y.labunets@kubg.edu.ua

УДК 378.147:371.134

А. Лебедєва, канд. пед. наук, асист.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

Т. Лютіна, канд. пед. наук,

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Мелітополь

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ СИСТЕМИ КОМПЕТЕНЦІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті актуалізовано проблему формування у майбутніх учителів системи компетенцій у процесі професійної підготовки, проаналізовано теоретичні підходи до визначення поняття ключових компетентностей (key competencies). Виявлено загальну тенденцію вищих навчальних закладів та системи професійної освіти, спрямовану на творчість та інновації, забезпечення навчальної практики, участі в різноманітних важливих на міжнародному рівні дослідженнях, що спонукає студентів до активності в соціальному житті країни. Доведено значення і важливість компетентнісного підходу у формуванні в майбутніх учителів системи компетенцій у процесі професійної підготовки. Розглянуто ключові компетентності, контроль процесу набуття яких і є центральним для всіх учасників педагогічного процесу.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній учитель, компетентнісно-орієнтований підхід, ключові компетенції.

Постановка проблеми. Глобалізація та інтеграція країн, світової спільноти та Європейського співтовариства сприяє стрімкому зростанню ролі якості освіти для подальшого розвитку суспільства, а відповідно її інтенсивного реформування. З огляду на це актуалізується проблема підвищення якості процесу підготовки майбутніх педагогів, зокрема майбутніх вчителів англійської мови задля підвищення їх конкурентоспроможності, що потребує процесу ефективної реалізації компетентнісного підходу. Ефективне вирішення зазначених вище завдань уможливується за умови вдосконалення змісту освіти та його процесуально-методичного забезпечення на інноваційній основі. Якість професійної підготовки майбутнього вчителя залежить від змісту сучасної освіти, що має передбачати повноцінну орієнтацію на набуття студентами системи компетенцій та на постійне оновлення за рахунок удосконалення механізмів та їх запровадження у повсякденну практику.

Низкою нормативно-правових документів про вищу освіту визначено відповідальність за професійний розвиток педагогів, яка покладається на всіх учасників цього процесу, що зобов'язує як заклади вищої освіти і державні органи контролю якості освіти, так і безпосередньо студентів до реалізації компетентнісного підходу у процесі їх підготовки до професійної діяльності.

Значення і важливість компетентнісного підходу у процесі підготовки майбутнього педагога полягає як у забезпеченні загального інтелектуального розвитку, створенні умов для реалізації прав особистості на якісну, повноцінну і неперервну освіту, так і в сприянні формуванню професійної компетентності випускників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що існує значний світовий теоретичний і практичний доробок у царині компетентнісного підходу у процесі підготовки майбутнього педагога. Багатьма науковцями України розглядалась проблема формування компетентності фахівців різного профілю. Зокрема, досліджувалася проблема формування професійно-педагогічної компетентності викладачів (Н.М. Боритко, С.О. Демченко, Л.Д. Зеленська, І.Б. Міщенко, Р. К. Серьожникова та ін.); фахової компетентності офіцерів (О.С. Воронцов); педагогічної компетентності викладачів (Л.О. Голік, Н.М. Лосєва, А.В. Шишко та ін.); психолого-педагогічної компетентності вчителів (Н.І. Лісова) та ін.

Вирішення проблеми формування будь-якої компетентності пов'язане із застосуванням конкретних технологій навчання. Стосовно галузі професійної підготовки у літературі широко представлені праці з вивчення інтерактивних технологій навчання майбутніх спеціалістів різних напрямів підготовки. Так, розглядаються особли-